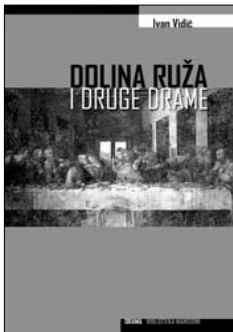

Martina Petranović

Ivan Vidić
Dolina ruža i druge drame
Hrvatski centar ITI,
Zagreb, 2012.

Vremenski dugovječna i opsegom brojna dramska i teatrološka biblioteka Mansioni danas broji već preko pedeset naslova te se od 1994. godine, kada je utemeljena, Hrvatski centar ITI nametnuo kao jedan od glavnih izdavača prijevodne i domaće teatrološke literature, ali i kao jedan od središnjih promotora i poticatelja suvremene hrvatske dramske riječi. U mansionjskome su okrilju svoje zbirke drama – neki od njih i po prvi ili/i jedini put – tako

dobili danas renomirani domaći dramski autori poput Mire Gavrana, Davora Špišića, Mate Matišića ili Elvisa Bošnjaka, zasebne prijevode svojih drama na strane jezike autori poput Maje Gregl, Mislava Brumeca ili Lade Kaštelan te pisaca okupljenih u knjizi Borisa Senkera *Different voices*, a glavna urednica biblioteke Željka Turčinović kao poslasticu za iduću godinu već s veseljem najavljuje drame Tomislava Zajeca...

Dio ovog respektabilnoga niza suvremenih dramskih djela čine i djela hrvatskoga dramatičara i prozaika Ivana Vidića. Njemu je u sklopu biblioteke Mansioni prije desetak godina, točnije 2002, objavljena prva zbirka dramskih tekstova pod jednostavnim nazivom *Drame*, a njome su obuhvaćena, ugrubo rečeno, dramska djela koja je Vidić napisao krajem osamdesetih i tijekom devedesetih, dakle tijekom prvoga desetljeća njegova spisateljskoga rada. Ove mu je godine u istoj biblioteci, pod naslovom *Dolina ruža i druge drame*, objavljene i druga knjiga drama, a njome su objedinjena Vidićeva djela nastala mahom u proteklih desetak godina, ili točnije u drugom desetljeću autovrlo umjetničkog djelovanja.

U zbirci koja preuzima naslov jedne od njegovih drama, *Doline ruža* – ujedno i posljednje iz ovog izbora upriječene u nekom od hrvatskih kazališta – objavljeno je pet dramskih djela od kojih su neka već prilično dobro poznata, priznata, scenski ovjerena i provjerenja, otisnuta pa i uvrštena u neke antologijske izbore ili pregledne suvremene hrvatske dramske produkcije kao što je to slučaj s *Velikim bijelim zecom*, do scenski još nažalost dosad neprepoznate i izvan

uskih književnih i kazališnih krugova gotovo posve nepoznate drame *Gruppa za podršku*. Između dvije spomenute krajnosti smjestile su se tri drame, a to su radijski izvedena drama *Onaj koji se sam govori* Bakino srce II (tekst izvorno osmišljen i napisan još 1999. tijekom proba za predstavu *Bakino srce* i kasnije dodatno prerađivan), drama *Život u snji banane* izvedena u Virovitici 2007. godine i naslovna *Dolina ruža* izvedena u DK Gavella 2010. godine. Pet spomenutih dramskih djela popraćeno je analitičkim pogovorom Matka Botića, ali i opsežnom teatrografijom iz koje se može iščitati scenski put Vidićevih dosadašnjih dramskih ostvarenja. Pritom nije nezanimljivo što situacija s pet novih drama kao da ponavlja priču iz devedesetih – većina njih je izvedena, ali nakon praizvedbe više nije doživjela nova scenska čitanja, neke su zaživjele samo u radijskome eteru, a većinu njih i dalje prati osjećaj – što ga svojim izjavama potkrepljuje i sam autor – da Vidićeve drame i dalje čekaju svoga redatelja, odnosno da niti jedno scensko čitanje do sada nije sasvim ostvarilo potencijale dramskoga teksta.

Na naslovnici nove dramske zbirke Ivana Vidića nalazi se na prvi pogled za ovakav izbor možda ponešto atipična reprodukcija *Posljednje večere* Leonarda da Vincija. Na *drug*i, pak, pogled, koji otkriva kako na slici nedostaje ključni element – naime lik Isusa, atipično postaje tipično znano li da je Vidić autor sklon propitivanju različitih dogmi, vjerovanja, mitema i ideologema zapadnjačke civilizacije, a nakon čitanja drama i posve logičan izbor usjeka povezan i općenito s temeljnim osjećajem svih drama u

zbirci i pojedinačno s *Grupom za podršku* u kojoj je da Vincijeva *Posljednja večera* i važan dio scenografije i jedna od središnjih metafora. Naslovnu ilustraciju s Vidićevom autorском intervencijom može se stoga tumačiti i kao svojevrsan ključ za čitanje drama objedinjenih ovom zbirkom. U dramskim svjetovima koje prikazuje Vidić za Otkupitelja i za ono što je predstavljao kao da više jednostavno *nema mjesta*. Ili kako to kaže sam autor: *Isus nedostaje zato što u igri koja se danas igra više nema glavnoga, nema kapetana tima*. A drama je sve što tome zaključku prethodi ili slijedi.

Nulte godine novoga tisućljeća donijele su brojne novosti u odnosu na desetljeće koje im je prethodilo te su i Vidićeve drame drukčije u odnosu na one koje su im prethodile, no osnovni spisateljski impuls Vidićevih drama i dalje ostaje blizak onomu s kraja devedesetih. Riječ je o dramskome tematiziranju i preispitivanju brojnih problemskih mjesta hrvatske poratne i tranzicijske stvarnosti kao što su poslijeratna podjela karata (*Veliki bijeli zec*), tranzicijski tajkunizam, vladavina kriminalnoga i gorštackoga mentaliteta, financijske malverzacije i mutni poslovi koji iza sebe ostavljaju materijalno i duhovno pregažen i osiromašen narod ili različite vrste medijske ili/i političke manipulacije (*Onaj koji se sam govori*, *Život u snji banane*, *Dolina ruža*), te naposljetku prelamanje društvenih silnica preko leđa pojedinca, najčešće nedužnog, najčešće pripadnika mlađeg naraštaja koji se mora snalaziti u igri što su je osmislili njegovi roditelji (*Veliki bijeli zec*, *Onaj koji se sam govori*, *Život u snji banane*) i

najčešće mlade žene ili djevojke (*Veliki bijeli zec*, *Život u snji banane*). Vidićevo kontinuirano praćenje lica i pojava s dna društvene ljestvice u dvije je *milenijske* drame – *Život u snji banane* i *Dolina ruža* – dopunjeno i seciranjem predstavnika i stanja tzv. društvene elite. No ukratko bi se moglo reći kako se pet novih Vidićevih drama smjestilo između dvije okosnice, od kojih je jedna slom obitelji kao nukleusa društva (*Veliki bijeli zec*, *Život u snji banane*, *Onaj koji se sam govori*), druga slom pojedinca (*Gruppa za podršku*, *Dolina ruža*), a međusobno su uvjetovani jedno drugim. Pritom je vjerojatno najveći pomak u odnosu na prethodnu dramu Vidić ostvario u *Grupi za podršku* u kojoj se usredotočuje na sadržaj jedne svijesti i tragove koje je suvremena zbilja ostavila na nju, pretvorivši sedmoricu likova drame u utjelovljenja različitih osobina raslojene svijesti i središnjega lika u različitim periodima života, u razdoblju od adolescentske dobi do kasnih tridesetih. Na taj je način dobio mogućnost pokazati kako se odabrani pojedinac nosio s predratnim, ratnim i poratnim događajima karakterističnim za hrvatsku zbilju posljednjih dvadeset i nešto godina, ali i usporediti šizofreno stanje svijesti sa šizofrenim stanjem društva. Time se velikim dijelom bavi i u *Dolini ruža* kroz priču o uspješnom bankaru koji doživljava psihički slom i duhovnu preobrazbu upuštajući se u gotovo *gynostovsko* putovanje, gdje se kao jedna od temeljnih odrednica uspostavljenoga dramskoga svijeta – kao uostalom i svih ostalih Vidićevih dramskih svjetova – nameće uglavnom nepremostiva rascijepjenost između svijete

ta i svijesti, materijalnoga i duhovnoga, realnoga i utopijskoga/prizeljivnoga, stvarnoga i metafizičkoga, a stalno prisutna potreba za mogućosti izlaza redovito se dokida, uskraćuje, potkopava ili dovodi u pitanje. U svim Vidićevim dramama, pa tako i u novih pet, prepoznatljivi likovi, teme i kolektivne traume, gotovo su redovito nadograđeni elementima groteske ili fantastike te gustom mrežom intertekstualnih poveznica, stvarajući slojevite i višestruko kodirane dramske svjetove, s jedne strane prepune tipično *vidićevske* društvene kritike, ironije pa i poruge, s druge strane obilježene tipično *vidićevskim* pokušajem da se ponudi dramska metafora čovjekova postojanja u svijetu. Objavljivanje dramskih djela – osobito suvremenih dramatičara – nikako se ne može smatrati lukrativnom djelatnošću, no njezin prinos razvijanju i obogaćivanju nacionalne književne i kazališne kulture od neprocjenjive je vrijednosti. Kada je još riječ o dramatičaru kojega bez zadržke možemo smatrati jednim od vodećih predstavnika hrvatske suvremene dramske riječi, onda je i prinos tim značajniji. Na kraju nam stoga ne preostaje nego poželjeti da ova knjiga ostvari svoj cilj – a to je da dođe do što više čitatelja, napose onih u kojima dobro napisan dramski tekst može pobuditi želju da ga vidi uprizorenog na kazališnoj pozornici, odnosno da potakne nova scenska čitanja Vidićevih djela jer ona to i svojom tematikom i danas već prepoznatljivo *vidićevskim* – iako i uvijek novim – dramskim rukopisom nesumnjivo zaslužuju. Čak i onda – ili baš onda – kada prikazuju svijet bez Otkupitelja.